

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет Педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра Теорії і методики початкової освіти

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ
підготовки бакалаврів
спеціальності **013 Початкова освіта**
освітньо-професійної програми **Початкова освіта**

Силабус навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, за освітньою-професійною програмою Початкова освіта.

Розробник: Десятник Катерина Володимирівна, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, кандидат педагогічних наук.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти

протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри:

(Пріма Р.М.)

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка 013 Початкова освіта Початкова освіта Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>90 / 3</u>		Рік навчання – 2-ий
		Семестр – 3-ий
		Лекції – 16 год.
		Практичні (семінарські) – 20 год.
		Самостійна робота – 48 год.
ІНДЗ: =	Консультації – 6 год.	
		Форма контролю: екзамен

II. Інформація про викладача

ППП Десятник Катерина Володимирівна

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Контактна інформація 050-960-82-77, k.desyatnyk@gmail.com

Desyatnyk.Kateryna@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

«Теорія і методика виховання» належить до переліку нормативних навчальних дисциплін Освітньої-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю 013 Початкова освіта і забезпечує загальний та професійний розвиток студентів. Вивчення навчального курсу дає можливість бакалаврам розширити коло знань про особливості виховання особистості, організацію виховної роботи в початковій школі, оволодіти уміннями й навичками, які складуть базу подальшого професійного становлення.

2. Пререквізити. Постреквізити

Попередніми курсами на яких базується дисципліна «Теорія і методика виховання» є: Педагогіка загальна, Психологія загальна, Психологія педагогічна та дитяча.

Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання і уміння з курсу «Теорія і методика виховання» є: Методика виховної роботи, Педагогіка сімейного виховання, Організація і управління у початковій школі.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» є ознайомлення студентів з теоретико-методичними засадами виховного процесу;

формування практичними вмінь і навичок, необхідних для організації виховного роботи в початковій школі.

Завдання навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» є:

- ✓ засвоєння студентами суті та змісту виховного процесу, його структурних складових;
- ✓ усвідомлення закономірностей і рушійних сил розвитку особистості, взаємозумовленість процесів виховання і розвитку;
- ✓ засвоєння методів, прийомів виховання; сутності, змісту, мети, завдань та форм організації різних напрямів виховного процесу;
- ✓ формування умінь і навички організації виховання молодших школярів в умовах освітнього процесу сучасної початкової школи;
- ✓ оволодіння методикою організації учнівського колективу, різних дитячих об'єднань та керівництва ними;
- ✓ оволодіння засобами педагогіки партнерства у роботі з батьками школярів;
- ✓ розвиток у майбутніх учителів педагогічного мислення, здатності до аналітичного осмислення педагогічної дійсності.

4. Результати навчання (компетентності)

В процесі вивчення навчальної дисципліни студенти повинні оволодіти фаховими і загальними компетентностями.

Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 01. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.</p> <p>ЗК 02. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.</p> <p>ЗК 03. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.</p> <p>ЗК 04. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Умінь володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.</p> <p>ЗК 06. Етична. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).</p> <p>ЗК 07. Соціокультурна. Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях.</p> <p>ЗК 08. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.</p> <p>ЗК 09. Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному</p>
------------------------------	--

	<p>середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання молодших школярів, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією школи й колегами.</p> <p>ЗК 10. Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підході до освітнього процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи;</p> <p>здатність до педагогічної рефлексії.</p> <p>ЗК 11. Здоров'язбережувальна компетентність. Готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів.</p> <p>ЗК 12. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.</p>
<p>Фахові компетентності) (ФК)</p>	<p>ФК 02. Психологічна компетентність. Здатність до розвитку учнів початкової школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку.</p> <p>ФК 03. Педагогічна компетентність. Здатність до здійснення виховної діяльності з молодшими школярами; здатність до планування, проектування й аналізу виховного процесу початкової школи як цілісної педагогічної системи, яка включає мету, завдання, зміст, методи, прийоми, педагогічні засоби, форми організації, діяльність вихователя і вихованців; здатність ефективно використовувати виховний потенціал уроків і занять з учнями в позаурочний час.</p> <p>ФК 04. Методична компетентність. Здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.</p> <p>ФК 05. Професійно-комунікативна компетентність. Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.</p>
<p>Програмні результати навчання (ПР)</p>	<p>ПР 01. Здатність продемонструвати глибокі знання у галузі педагогічних наук та застосування їх методів у різних видах наукової та педагогічної діяльності.</p> <p>ПР 02. Здатність здійснювати самостійну професійно-практичну та науково-дослідну діяльність, вивчати, узагальнювати і впроваджувати в освітній процес нові форми, методи і технології в галузі початкової ланки освіти.</p> <p>ПР 03. Здатність виявити компетентності для забезпечення розвитку, навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку.</p> <p>ПР 08. Здатність організувати та ефективно управляти освітнім процесом в системі початкової освіти та взаємодією його учасників.</p> <p>ПР 12. Здатність підвищувати власний професійний рівень, вдосконалювати кваліфікацію.</p>

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1.						
Теоретико-методологічні засади виховного процесу						
Тема 1. Сутність процесу виховання	8	2		5	1	П/1
Тема 2. Закономірності і принципи виховання	12	2	2	4		П/1
Тема 3. Методи виховання.	14	2	2	4		РМГ/2
Тема 4. Форми організації виховного процесу	16	2	2	4		РМГ/2
Тема 5. Виникнення та розвиток учнівського колективу			2	5	1	П/2
Тема 6. Сім'я як чинник виховання			2	5	1	РЗ/К/2
Разом за змістовим модулем 1	50	8	10	27	3	10
Змістовий модуль 2.						
Зміст виховання в сучасній школі						
Тема 7. Формування світогляду. Розумове, моральне виховання школярів	14	2	2	4		П/РЗ/К/2
Тема 8. Естетичне, фізичне виховання школярів	14	2	2	4	1	П/РЗ/К/2
Тема 9. Трудове та економічне виховання учнів	16		2	5		П/РЗ/К/2
Тема 10. Національно-патріотичне, громадянське та правове виховання здобувачів освіти	12	2	2	4	1	П/2
Тема 11. Екологічне, статеве виховання учнів	14	2	2	4	1	П/РЗ/К/2
Разом за змістовим модулем 2	70	8	10	21	3	10
Модульна контрольна робота (МКР)						Т/30
Усього годин/балів	90	16	20	48	6	50

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, П – презентація, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

№ п/п	ТЕМА
1.	Нормативні засади організації виховного процесу у закладі загальної середньої освіти.
2.	Умови створення безпечного психологічно комфортного освітнього середовища.
3.	Ознайомлення та аналіз Концепції «Безпечна і дружня до дитини школа».
4.	Особливості документу закладу загальної середньої освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища».
5.	Мета і завдання превентивного виховання учнів.
6.	Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів.
7.	Формування соціальних навичок (soft skills) в учнів початкової школи.
8.	Методи і прийоми виховання дітей в сім'ї.
9.	Реалізація принципів педагогіки партнерства в сучасній початковій школі.
10.	Діагностика вихованості, її сутність, мета, функції, види.

IV. Політика оцінювання

1. Політика викладача щодо студента: засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю.

2. Політика щодо академічної доброчесності: жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

3. Політика щодо дедлайнів та перескладання: пропущені практичні, семінарські заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні „2”, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп. Пропущені модульні контрольні роботи складаються у позааудиторний час до підсумкового контролю.

V. Підсумковий контроль

Види контролю: поточний, підсумковий. Методи контролю: експрес-контроль підготовки до заняття, виконання домашніх завдань, поточне опитування, оцінка роботи протягом практичного заняття, оформлення результатів самостійної роботи, доповіді, тестування.

Форма контролю: екзамен, тестові завдання.

Питання до екзамену:

1. Сутність поняття «виховання», мета і завдання процесу виховання.
2. Компоненти виховного процесу.
3. Рушійні сили процесу виховання.
4. Етапи виховання щодо формування особистості.

5. Організація процесу виховання школярів, його послідовність. Управління процесом виховання.
6. Характерні особливості виховання.
7. Закономірності виховного процесу.

8. Сутність та значення принципів виховання. Характеристика принципів виховання особистості.
9. Поняття методу, прийому і засобу виховання.
10. Основні підходи до класифікацій методів виховання.
11. Методи формування свідомості особистості (поглядів, переконань, ідеалів), їх характеристика.
12. Методи формування досвіду суспільної поведінки, їх характеристика.
13. Методи стимулювання поведінки і діяльності вихованців, їх характеристика.
14. Методи самовиховання, їх характеристика.
15. Чинники, що визначають вибір методів виховання.
16. Напрями виховання, їх основна мета.
17. Поняття про світогляд. Сутність наукового світогляду, його структура.
18. Знання і світогляд: діалектика взаємодії. Рівні світогляду: світovidчуття, світосприймання, світорозуміння.
19. Формування у школярів основ наукового світогляду.
20. Поняття розумового виховання. Основні завдання, структурні компоненти.
21. Основні шляхи і засоби здійснення розумового виховання учнів початкової школи.
22. Мораль як форма суспільної свідомості. Роль морального виховання у формуванні особистості.
23. Основні категорії морального виховання.
24. Специфіка процесу морального виховання в початковій школі.
25. Формування дисциплінованості та культури поведінки як моральної риси особистості молодшого школяра.
26. Народні педагогічні методи у моральному вихованні школярів.
27. Естетика і формування особистості.
28. Мета, завдання, сутність естетичного виховання.
29. Зміст естетичного виховання в початковій школі.
30. Шляхи естетичного виховання. Форми, методи естетичного виховання учнів.
31. Фізичне виховання та його роль у всебічному розвитку особистості. Завдання фізичного виховання учнів.
32. Методи, форми і засоби фізичного виховання молодших школярів.
33. Формування здорового способу життя як засіб зміцнення фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я.
34. Сутність, функції праці і трудового виховання.
35. Місце трудового виховання у загальній системі формування особистості.
36. Завдання трудового виховання. Види трудової діяльності школярів.
37. Виховання працелюбності молодших школярів.
38. Профорієнтаційна робота з учнями.

39. Сутність, мета, напрями національно-патріотичного виховання.
40. Складові національної самосвідомості особистості.
41. Сутність, мета, завдання громадянського виховання. Громадянська позиція.
42. Шляхи формування громадянської компетентності молодших школярів.
43. Сутність правового виховання. Складові правової культури особистості.
44. Мета, завдання правового виховання.
45. Методи та форми правової освіти та виховання.
46. Особливості правового виховання молодших школярів.
47. Мета, завдання, зміст економічне виховання учнів.
48. Методи формування підприємницької компетентності молодших школярів.
49. Сутність, завдання та зміст екологічного виховання. Екологічна культура особистості.
50. Взаємозв'язок екологічного виховання з іншими напрямками виховання особистості.
51. Особливості екологічного виховання молодших школярів. Формування екологічної компетентності учнів.
52. Сутність, мета і завдання статевого виховання.
53. Принципи статевого виховання. Методи статевого виховання.
54. Поняття про колектив, його ознаки та функції.
55. Види дитячого колективу.
56. Стадії розвитку учнівського колективу.
57. Шляхи формування дитячого колективу молодших школярів.
58. Роль колективу у формуванні особистості.
59. Значення учнівського самоврядування в процесі виховання. Особливості організації самоврядування в початкових класах.
60. Форми організації виховної роботи, їх класифікація.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82–89	Дуже добре
75-81	Добре
67 -74	Задовільно
60-66	Достатньо
1–59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Безбородих С. М. Теорія і методика виховання молодших школярів : навч.-метод. посіб. для студентів та вчителів. ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». Київ : Талком, 2019. 245 с.
2. Бойченко В. В. Полікультурне виховання учнів початкової школи: теорія і методика : монографія. Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Сочінський М. М. [вид.], 2016. 187 с. :

3. Борисюк А. С., Тимофієва М. П., Павлюк О. І. Теорія виховання. Тестові завдання : навч.-метод. посіб. для студентів вищ. мед. закл. освіти України. Вищ. держ. навч. закл. України «Буковин. держ. мед. ун-т». Чернівці : БДМУ, 2019. 66 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2003. 576 с.
5. Гурський В. А., Присакар В. В. Теорія виховання. Управління навчально-виховним процесом. 2-е вид., допов. і перероб. *Педагогіка* : навч. посіб. для студентів ВНЗ : у 2 кн. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2015. Кн. 2 : 2015. 219 с.
6. Карпенчук, С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / за ред. Т. М, Коліна, Л. О. Біда. Київ : Вища школа, 2005. 341 с.
7. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник Київ : Знання-Прес, 2004. 445 с.
8. Кузьмінський, А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Знання, 2006. 311 с.
9. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : Кондор, 2005. 666 с.
10. Марків В. М. Теорія виховання : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 241 с.
11. Матвієнко О. В. Практикум з курсу «Теорія виховання»: навч. посібник. Нац. пед. ун-т ім. Драгоманова. Київ : Стилос, 2001. 255 с.
12. Маценко Л. М. Теорія і методика виховання: навч. посіб. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Компринт, 2016. 319 с.
13. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І. Теорія і методика виховання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Знання, 2008. 415 с.
14. Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога: теорія і практика : монографія. Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : Ранок, 2014. 48 с.
15. Теорія і методика навчання й виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: від історії до інновацій : монографія / заг. ред., упоряд.: А. А. Сбруєва, С. М. Кондратюк. Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : Мрія, 2015. 587 с.

Додаткова

1. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ» / В. Пономаренко, Т. Воронцова, О. Сакович та ін. Київ : Алатон, 2020. 64 с. URL: <https://cutt.ly/2Rm59JS>
2. Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
1. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015?lang=uk#Text
2. Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021р.»
3. Закону України «Про освіту» № 2145-19 від 05.09.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

4. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти. : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_174
5. Конвенція про права дитини (від 20 листопада 1989 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
6. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. – Ст. 141.
7. Концепції національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді (від 16.06.2015 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15>
8. Концепції розвитку громадянської освіти в Україні (від 3 жовтня 2018 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru>
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. *Педагогічна газета Академії педагогічних наук України*. 2000. №6 (72). червень. С. 4–6.
10. Концепція екологічної освіти України.
11. Концепція національного виховання. *Рідна школа*. 1995. №6. С. 3–8.
12. Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах (2017).
13. Лист МОН № 1/9-362 від 16.07.2021 р. «Деякі питання організації виховного процесу у 2021/2022 н. р. щодо формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок». URL: <https://cutt.ly/bRm7KoM>
14. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі (2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#n10>
15. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
16. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
17. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179).
18. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. 40 с. URL: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>
19. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015.
20. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. Київ : Український фонд «Благополуччя дітей», 2018. 56 с.